

“Community” och “resiliens” – inga självklara begrepp

Sophie Kolmodin

Sophie Kolmodin, Risk and Crisis Research Centre, Mittuniversitetet
sophie.kolmodin@miun.se

Sophie Kolmodin är doktorand i sociologi vid Mittuniversitetet. Avhandlingsområdet berör den roll och betydelse som civilsamhället har för lokal samhällsresiliens vid en samhällspåfrestning.

Innehållsförteckning

Inledning.....	4
Community.....	4
Resiliens.....	6
Kritik och problematik i relation till begreppen.....	8
Avslutade diskussion i relation till praktiskt användande.....	10
Referenser.....	12

Inledning

Den här översikten görs som en av fem rapporter inom ramen för projektet *Samhällsresiliens i Sverige: styrning, sociala nätverk och lärande* (RISE). Rapporterna kartlägger forskning, trender och goda exempel inom området samhällsresiliens samt inom projektets tre empiriska studieområden: våldsbejakande extremism, flyktingmottagande och anpassning till ett förändrat klimat. Syftet med dessa rapporter är att ge en samtida blick på kunskapsläget, liksom en antydning om den utveckling som sannolikt kommer att ske inom dessa områden under överskådlig tid. Den tänkta målgruppen, utöver andra forskare, är framför allt professionella som verkar inom projektets intresseområden.

Denna rapport diskuterar hur begreppen *community* och *resiliens* används i forskning samt vilken problematik och svårigheter som finns kopplade till begreppets användning både som enskilda begrepp men även ihop. I texten, vilken är skriven på svenska, kommer begreppet *community* genomgående användas på engelska i texten, detta då det saknas en svensk term med liknande betydelse. Däremot används den svenska termen för *resiliens*. Texten inleds med två delar som behandlar *community* respektive *resiliens* och avslutas sedan med en problematisering följt av diskussion i relation till praktiskt användande.

Community

”Community” kan egentligen betyda vad som helst (Delanty 2018) och i dess mest urvattnade form menar vissa (se exempelvis Titz et al. 2018) att det inte betyder mer än ”stället där vi gör forskning”. Att veta vad *community* egentligen betyder är därför en komplex fråga (Twiggy 2009) som det inte finns något enkelt svar på.

Generellt kan *community* ses utifrån två olika perspektiv. Begreppet kan vara kopplat till en *rumslig kontext* (se ex. Berkes & Ross 2016; Lerch 2017; Norris et al. 2008) eller en *social kontext* (se exempelvis Twiggy 2009). När den rumsliga kontexten är utgångspunkt görs ofta antaganden om att forskning görs i samarbete med och/eller studerar ”de som bor där” (Lerch 2017) utifrån en specifik plats (eng. *community of place*) (Berkes & Ross 2016; Norris et al. 2008). Den rumsliga kontexten är enligt Delanty (2018) ofta mer förknippad med den traditionella synen på *community* och från början är begreppet kopplat till små grupper/samhällen eller möjligen små städer (Delanty 2018; Mulligan et al. 2016). Däremot finns det anledning att fundera på om den rumsliga kontexten är applicerbar på dagens städer som blir allt större och där en allt större del av jordens befolkning bor¹. Fischer (i Delanty 2018) anser att storstäder är mer heterogena än småstäder, vilket skulle kunna utgöra ett hinder för *community*. Däremot behöver det inte vara ett problem då homogenitet inte är en förutsättning för *community* (Delanty 2018) samt att heterogenitet även kan finnas i mindre grupper. Det betyder, kopplat till de mer rumsliga aspekterna av *community* att begreppet inte behöver ha några begränsningar när det gäller hur stort geografiskt område eller antal individer som kan inkluderas. Däremot är min tolkning att *community* ofta, när det handlar om platsbundenhet, är kopplat till mindre områden och ett begränsat antal individer. Samtidigt som den traditionella synen är bunden till plats och en del forskning fortfarande använder *community* för att beskriva en specifik plats (se ex. Berkes & Ross 2016; Lerch 2017; Norris et al. 2008) är det svårt att ignorera det faktum att *communities* inte existerar i någon form av isolation utan påverkas av faktorer runt om kring (Twiggy 2009) och kan ses som en produkt av mänsklig interaktion (Lerch 2017) och därmed även till viss del är en social konstruktion.

Inom krisforskning är användandet av *community* utifrån en rumslig dimension vanligt förekommande (Twiggy 2009). Detta kan antas höra ihop med det faktum att kriser ofta sker i ett geografiskt begränsat område samt att krisreducerande arbete ofta görs i specifika områden. På svenska är det dock svårt att tala om *community* på det sätt som engelskan gör, utan det benämns nog snarare om samhällen, platser eller grannskap vilket på engelska snarare översätts till ’society’, ’place’

¹ Under 2050 förväntas en övervägande majoritet (ca 70 %) av världens befolkning bo i städer (Evans & Reid 2014)

eller 'neighborhood', vilket inte har samma betydelse som community. Det som skiljer begreppen åt är att platser, samhällen eller grannskap är direkt kopplat till det fysiska rummet, vilket inte är fallet med community som även inkluderar icke-fysiskt bundna rum och en *social kontext* (se ex. Twiggy 2009). Att community allt oftare ses utifrån en social kontext kan ses som en konsekvens av den ökade virtuella mobiliteten (Mulligan et al. 2016) bland annat via internet och nya sätt att interagera så som facebook m.fl. Att det lättare att interagera utanför den platsbundna kontexten skulle optimalt kunna leda till ökade möjligheter för individen att själv välja vilka communities de vill vara medlemmar i och det skulle i så fall kunna möjliggöra för individer att vara medlemmar i fler olika communities samtidigt. Gemensamt är dock att det handlar om att på något sätt dela värderingar med varandra inom communityt (Twiggy 2009). En annan ofta vanligt förekommande metod är att inta ett bredare perspektiv, där såväl rumsliga och sociala kontexter ryms (se ex. Edwards 2013; Linnell et al. 2015; Mulligan et al. 2016; Norris et al. 2008).

Ett annat begrepp som ofta relateras till när det gäller community är Tönnies begrepp *gemeinschaft* och *gesellschaft*. Enligt Asplund (1991) menar Tönnies att det skett en övergång från det familjära samhället där familjen utgör kärnan (*gemeinschaft*) till ett mer individualistiskt samhälle som bygger på kontrakt (*gesellschaft*). Innan individualiseringen menar Tönnies att samhällen byggde på ärvd status med personliga relationer och en känsla av gemenskap (Asplund 1991) där individer kan tillhöra samma gemenskap trots skillnader (Asplund 1991) vilket sågs som en idealfigur för hur det optimala samhället skulle se ut. Förändringen av arbetsfördelning där makt och status snarare bygger på arbete och utbildning menar Tönnies skapar ett *gesellschaft* där ett allt större fokus hamnar på kontraktbindande avtal (Asplund 1991), vilka kan liknas med en marknad av ekonomisk karaktär (Asplund 1991). Däremot är individerna fria och handlingar utförs på egen vilja, i kontrast till *gemeinschaft* där gruppens vilja kan ses som förutbestämd och handlingar kan motiveras av gruppens vilja. På flera sätt kan både *gemeinschaft* och *gesellschaft* liknas vid community på så sätt att de handlar om en form av gemenskap, oavsett om den bygger på en ärvd familjegemenskap eller ett kontrakt. *Gesellschaft* verkar dock inte kräva att medlemmar har gemensamma värderingar eller ens känner gemenskap med varandra, något som kan liknas vid den strikt platsburna definitionen av community. Men det verkar ofta göras antaganden i community-begreppets användning att det finns just en underliggande gemensam värdegrund. Jag tolkar också Asplund som att det finns en motsättning mellan *gemeinschaft* och *gesellschaft*, där min tolkning är att det ena utesluter det andra, vilket kanske inte behöver vara fallet. Påverkan från olika sociala kontexter bör kunna beröra olika delar av individers liv och man bör därför kunna vara både i *gemeinschaft* och *gesellschaft* samtidigt. Dessutom verkar inte Tönnies begrepp vara applicerbart på flera olika nivåer, utan främst vara giltigt för mindre samhällen. Fördelen med community-begreppet är, i relation till *gemeinschaft* och *gesellschaft* är att det möjliggör deltagande i flera olika communities (både frivilliga och mer påtvingade) samtidigt och på så sätt möjliggör analyser utifrån ett bredare perspektiv på flera nivåer.

För att avslutningsvis återkoppla till community-begreppet så är risken med att använda community allt för okritiskt är att det leder till en förutfattad mening om vilka som ingår i ett community (Link et al. 2011) samt att community alltid består av en typ av kollektivt agerande och involverar en rad olika aktiviteter som är "community based" (Titz et al. 2018). Användandet av begreppet har även kritiserats för att vara ett ord för att legitimera vilken typ av arbete/satsning som helst (Norris et al. 2008). Men oavsett vilken syn man har på community så handlar det dock om att tillhöra något, oftast en grupp och att man inom denna grupp delar på något (Delanty 2018), exempelvis geografiskt plats via boende, arbetsplats eller medlemskap i en virtuellt baserad grupp. Övergripande finns en konsensus om att community är sociala formationer som kan vara såväl platsbaserade som virtuella och bestå av spridda rumsliga grupperingar, nätverk eller mer "påhittade" formationer som aldrig behöver ha kontakt i verkligheten, exempelvis via Facebook eller andra nätbaserade plattformar (Mulligan et al. 2016). Dessa formationer kan vara mer bestående eller som Twiggy (2009) skriver gå samman för ett specifikt syfte för att sedan separeras när de anser att syftet är uppfyllt. Detta återkopplar till textens inledande stycke och att community egentligen kan betyda vad som helst (Delanty 2018).

Resiliens

Även resiliensbegreppet har blivit allt mer populärt det senaste årtiondet (Alexander 2013) och det kan nästan verka som att allt och alla "kan och bör vara resilienta" (Boin et al. 2010), och att resiliens i sig är det självklara målet (Lerch 2017; Masterson Hicks et al. 2014). Senaste åren har det skett en explosion av artiklar och böcker som diskuterar samhällsresiliens (societal resilience) dvs. hur organisationer, städer och samhällen har eller bör ha en inbyggd förmåga "to bounce back" efter en kris. Den stora ökningen i antalet artiklar kopplat till resiliens gör att det ibland kan vara lättare att veta vad resiliens inte är, än vad som faktiskt kan inkluderas i begreppet (Boin et al. 2010).

Historiskt sett har resiliens begreppet sin grund i naturvetenskap, men började senare användas inom psykologi och har sedan 1970-talet allt mer börjat användas inom samhällsvetenskaplig forskning och däribland forskning om risk- och katastrofreducering (Alexander 2013). Inom exempelvis materiallära handlar resiliens om att föremål som ändrar form vid påfrestning kan återgå till sin ursprungliga form (Alexander 2013) vilket ofta beskrivs som "the ability to bounce back", ett uttryck som även används inom samhällsvetenskaplig forskning. Däremot finns en viss kritik mot detta rörande huruvida samhällen verkligen har en förmåga att "bounce back" utan om det inte snarare handlar om "to bounce forward", vilket också uttrycks som mer önskvärt (Masterson Hicks et al. 2014). Detta då kunskap som skapas i samhällen/områden/världen efter en kris kan inte "ogöras" utan snarare adderas till sedan tidigare befintlig kunskap (Evans & Reid 2014).

Resiliens begreppet kan på olika sätt förstås utifrån dimensioner av tid. I vissa fall hänvisas resiliens till något som *sker innan* en påfrestning, då handlar det ofta om att göra anpassningar (Olofsson et al. 2016) för att klara av en föränderlig omvärld. Det vill säga innan krisen göra avvägningar i planering för att kunna fortsätta bedriva verksamheten (Lerch 2017) vid en påfrestning och att i det arbetet prioritera vilka entiteter, exempelvis systemidentitet (Walker et al. 2004 i Berkes och Ross 2016) som anses värda att bevara. Det handlar därmed om att skapa funktioner som klarar av att hantera förändring, osäkerhet och överraskning (Brown 2014, 2016 i Berkes och Ross, 2016). En text som sticker ut från mängden är en artikel skriven av Harris, Chu och Ziervogel (2018), enligt dem borde resiliens snarare ses som något som kan liknas vid en förhandling. Det betyder att olika parter träffas för att förhandla om vilka entiteter som ska skyddas och bevaras samt bestämmer hur detta ska göras. Författarna menar alltså att det inte är själva beslutet om vad som ska skyddas som är resiliens utan förhandlingsprocessen mellan olika parter – något som inte tas upp i övriga texter.

Den andra riktningen betonar istället förmågor och kapaciteter som är användbara *efter en påfrestning*, så som exempelvis förmågan att upprätthålla systemet på en acceptabel nivå. Dessa definitioner är ofta hämtade från överstatliga organ så som Förenta Nationerna (FN) eller Intergovernmental panel on Climate Change (IPCC) (se exempel i Evans och Reid, 2014), det handlar alltså om att kunna agera utifrån de riktlinjer och planer som gjorts i förberedande syfte, vilka dock inte nämns som en del av resiliensbegreppet. Men efter en kris kan resiliens även relatera till mer mjuka och sociala värden så som att ha kapacitet att fatta informerade och gemensamma beslut (L. K. Comfort et al. 2010), något som inte lyfts på samma sätt i texter som berör innan-perspektivet. I efter-perspektivet så menar dock Van Eeten, Boin och de Bruijne (2010) att det som egentligen är resiliens är "tur att fatta rätt beslut i rätt tid" och att man när etablerade tillvägagångssätt tar slut experimenterar sig fram och att det endast är när dessa "chansningar går väl" som vi pratar om resiliens. Efterfasen delas ibland upp i separata skeden så som snabbhet, robusthet och förbättring² (Masterson Hicks et al. 2014). Vad dessa två inriktningar har gemensamt är att det handlar om en slags förmåga att agera före, under eller efter ett event, vilket kan vara oklart eller mer tydligt, men där målet är att upprätthålla samhällets säkerhet (Magis 2010 i Linnell et al., 2015, s. 35). Gemensamt är också att resiliens måste byggas kring en form av osäkerhet, där den mest "effektiva" samhällsresiliensen i teorin ska vara giltig för alla typer av påfrestningar. Det betyder att resiliens måste skapas utifrån scenarion baserat på osäkerhet där vi inte är säkra på vad som kommer ske, men även är medvetna om att vi inte heller kan uppnå

² Engelska rapidly, robustness och enhancement

fullständig kunskap (Evans & Reid, 2014). Evans och Reid (2014, s. 61) belyser i sin text att det är just utifrån detta vetande om osäkerheten som resiliens bör byggas.

Även om resiliens ofta relaterar till värden som kan vara svåra att mäta så görs det ibland via kvantitativa metoder. Comfort et al (2010) mäter exempelvis teknisk-resiliens genom att identifiera så kallade flaskhalsar i larmsystemet efter stormen Katrina, där det inte finns flaskhalsar antas systemet vara resilient och i andra fall behöver systemets kapacitet förbättras för att skapa en ökad resiliens. Det betyder att mätningen riktar in sig på den delen av resiliens som ofta berör återhämtning, författarnas slutsats är att systemet är mer resilient om det kan hantera de "förfrågningar" som görs. Däremot går det att fundera över syftet med att relatera denna typer av mätningar till resiliens då forskarfältet är splittrat i vad exakt resiliens är och hur resiliens eventuellt, om ens möjligt skulle kunna mätas rent kvantitativt. Kvalitativa studier verkar istället rikta in sig på förhandlingen av vilka entiteter som ska bevaras (Harris et al. 2018), relationen mellan olika aktörer (Linnell et al. 2015) eller olika nivåer i ett system (Robinson & Berkes 2011).

När det gäller studier som rör community-resiliens så är en stor del av den tillgängliga forskningen gjord av/ur en amerikansk kontext, vilket leder till att många empiriska studier har amerikanska katastrofer och kriser som studieobjekt³. Lerch (2017), som till stor del i sin bok utgår från den rumsliga kontexten av community, menar att resiliens på community-nivå har två stora fördelar. För det första verkar beslut fattade på lokalnivå vara effektivare (Birkland 2010), något som i USA underbyggs av att det politiska systemet på lokalnivå är flexibelt när det kommer till hur beslut fattas. För det andra är det bra och praktiskt för invånarna i ett givet community att delta i skapandet av resiliens på lokalnivå, då alla "stakeholders" som berörs bör ha möjlighet att påverka de beslut som berör dem (Lerch 2017). Utöver Lerchs (2017) resonemang så finns även den största kapaciteten att hantera kriser på en lokalnivå (de Bruijne et al. 2010). Något som kan ses som problematiskt är när statliga aktörer av olika slag ofta inrättar policys efter en kris, ofta i syfte att förbättra systemets förmåga. Detta har dock liten effekt på community-nivå (Birkland 2010) om något så kan till och med policys inrättade enligt top-down-systematik skada resiliensskapande (Berkes & Ross 2016; Birkland 2010).

Även om Lerch (2017) gör sin analys i en amerikansk kontext går det att se likheter med den svenska kontexten, främst att beslut i Sverige i största möjliga mån ska fattas så nära medborgarna som möjligt. Strävan efter community-resiliens kan ses som ett skifte från "statens ansvar" att säkerställa tryggheten för sina medborgare till ett synsätt där individen i slutändan har ansvaret för den egna säkerheten (Joseph 2018), något som kan ses som ett steg mot styrningsmodeller kopplade till governmentality. Där ligger fokus på att communities själva har bäst kunskap om det egna communityt (Joseph 2018). I den svenska kontexten finns flera exempel på hur detta används från myndighetsnivå, senast är kanske exemplet från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och broschyren "Om kriget eller krisen kommer" eller den årliga beredskapsveckan som också kallas "72-timmarskampanjen". Båda dessa kampanjer ska öka individens kunskap kring det svenska krishanteringssystemet men uppmanar även till en ökad medvetenhet om det egna ansvaret vid en kort eller långvarig kris och uppmanar individer att "lära känna sina grannar". Noterbart är dock att ord som "höjd beredskap" och "civilt försvar" kommuniceras på ett sätt som inte gjorts förut. Det är alltså ett nytt sätt att tala om så väl risk men även resiliens, där det individuella ansvaret sätts i fokus (även om ordet resiliens inte används direkt i kampanjerna). Även om staten fortfarande har det övergripande ansvaret vid kriser, skapar det nya sättet att tala om kriser en ny diskurs med en ansvarsförskjutning, där invånare/samhällen eller communities förväntas ta ett stort ansvar för samhällssäkerhet. Det kan på sikt skapa problem då allmänheten ofta anser att statliga eller kommunala aktörer bör ha en ledande roll i att hantera krisen (Roberts 2010).

³ En anledning är antagligen också att USA som land också är utsatt för många olika katastrofer, kopplade till såväl naturfenomen ex. stormen Katrina, som mänskliga handlingar ex. dödsjutningar och 9/11.

Kritik och problematik i relation till begreppen

I denna del är syftet att belysa och diskutera den kritik och problematik som finns i relation till begreppen, samt hur detta påverkar användandet av community-resiliens som begrepp. Kategoriseringar kan ses som nära sammankopplade, nedan görs ändå ett försök att skilja dem åt för analytiska syften.

Den första kritiken går att härleda till begreppens *operationalisering och användning*. Båda begreppens popularitet har ökat kraftigt under de sista decennierna, vilket skulle kunna ses som ett övergripande skifte mot mer neoliberala styrningssystem och en ökad betoning på individualism i samhällen överlag. På grund av att båda begreppen är populära och att det är relativt svårt att veta exakt vad de innefattar används de ofta och om många olika fenomen (Mulligan et al. 2016). Diskussionen och kritiken kring vad community-begreppet exakt bör och ska innefatta kan ses som en teoretisk diskussion som enligt kritiken kräver förtydligande i exempelvis artiklar om vad som avses med community i varje enskilt fall. Bredden i resiliensbegreppets användning får två problem. Dels är en stor del av texterna inte empiriska, vilket leder till många teoretiska artiklar⁴ och böcker om vad resiliens bör och kan vara (Olofsson et al. 2016). Men i de fall som studier är empiriska är det inte alltid tydligt exakt vad som avses när resiliens begreppet används, något som leder till en "spretighet" sett till resiliens begreppets operationalisering. Att hitta gemensamma nämnare för de empiriska studierna av resiliens är självklart möjligt, ofta handlar det om att återupprätta eller upprätthålla någon form av funktion för ett system och/eller samhälle (Brown 2014, 2016 i Berkes och Ross, 2016) och ibland vägs även upprätthållande av identitet in (Berkes & Ross 2013; Lerch 2017). Även om det går att enas om att resiliens betyder någon form av upprätthållande eller återuppbyggande av funktioner och/eller identitet så kvarstår frågan vad som exakt menas med det. Begreppets många betydelser och olika tolkningar skapar inte bara problem i forskning utan även i praktisk användning, exempelvis när ledare av olika slag har olika förståelse för vad resiliens betyder och ska innehålla. Detta försvårar resiliensskapande på lokalnivå (Brown Wilsson 2018).

Inom risk- och krishanteringsforskning har resiliensbegreppets operationalisering kritiserats för att övervägande fokusera på framgångssagor och att utifrån det "mäta resiliens"⁵, såväl kvantitativt som kvalitativt för att hitta framgångsfaktorer (Van Eeten et al. 2010), vilket leder till två olika bias. Dels är det möjligt att faktorer som bidrar till att resiliens bryts ner eller inte fungerar missas när endast framgångssagor studeras. Dels blir det en viss typ av resiliens och resilienskontext, i detta fall "the sudden impact crisis" som studeras, vilket kan leda till att faktorer kopplade till andra typer av påfrestningar som bidrar till resiliens missas. Att resiliensbegreppet är så brett är antagligen också en anledning till att det numera används så frekvent.

Att begrepp är breda i sin betydelse och kan användas till mycket kan vara en fördel i vissa fall, men det kan även skapa problem, vilket Titz, Cannon och Kruger (2009) menar är fallet med community. Begreppet kan, som beskrivits tidigare, inkludera en rad olika typer av aktörer och individer. Begreppet är också flytande vilket gör att det går att använda i flera olika sammanhang och på olika typer av nivåer, men framför allt så kan forskning och olika politiska satsningar alltid legitimeras så länge man gör något för "the community" (Titz et al. 2018). Även om man har en underliggande agenda att driva igenom nationella policys (Mulligan et al. 2016).

⁴ I en sammanställning (Bhamra et al. 2016) av artiklar som relaterar till resiliens är 67 av 100 av teoretisk karaktär

⁵ Vilket i sig kan ses som ett problem då det är svårt och problematiskt att avgöra vad som är inkluderat i resiliens.

En direkt konsekvens av att ett community kan vara nästan vad som helst är att community inte alltid behöver ha ett "gott uppsåt" eller ligga i linje med vad samhället värderar som "rätt". Det gör att communities även kan bestå av:

- i) kriminella grupperingar/ligor av olika slag
- ii) sammanslutningar med nazistiska/rasistiska syften eller grupper som på olika sätt exkluderar andra individer (exempelvis via mobbning, utfrysning eller NIMBY⁶)
- iii) sammanslutningar på som på olika sluter sig från omvärlden exempelvis Amish-folket

Det betyder att community på olika sätt tydligt kan skapa "insiders och outsiders" vilket leder till så väl inklusion som exklusion. Priset för inkludering i olika communities blir alltså exkludering av de som inte anses "passa in" (Delanty 2018), glöms bort (Brown Wilsson 2018; Mulligan et al. 2016) eller inte släpps in (Link et al. 2011). Mulligan et.al (2016) anser att detta ofta är något som förbises i användandet av community och att det är olyckligt då potentiellt nya community-medlemmar ofta bär med sig viktiga erfarenheter från andra communities, erfarenheter som kan missas och i värsta fall gå förlorade.

Sammantaget skapar begreppens "luddighet" problem för skapandet av community-resiliens (sett från ett top-down perspektiv), för vem och vilka ska inkluderas i byggandet av community resilience? Det verkar finnas ett övergripande antagande om att både resiliens (Mulligan et al. 2016) och community är något som man ska sträva mot, något som skapar bättre samhällen. Även om man har som utgångspunkt att community är något som har ett "gott syfte" finns det en stor risk att individer med vissa sociala positioner missas eller pekats ut som sårbara i resiliensbyggande, något som inte alltid behöver vara fallet. Överlag finns en benägenhet att förenkla community-begreppet (Link et al. 2011), vilket kan leda till att individers olika sociala positioner, maktdimensioner och betydelsen av kultur och struktur förbises, även om forskare ofta förespråkar ett "whole community approach" (Wilson Brown 2018) vilket har till syfte att lyfta och inkludera utsatta grupper i skapandet av resiliens. Det görs med andra ord antaganden om att beslut fattade på community nivå har inkluderat alla parter och att det råder en form av konsensus bland invånarna.

Flera av texterna lyfter dock att resiliens och community-byggande måste ta hänsyn till politiska och ekonomiska processer som avgör vad som blir gjort, hur det görs, vem som bestämmer, vem som tjänar på det samt att det i ett community ofta finns många olika åsikter (Link et al. 2011). Detta görs ibland mer indirekt (Berkes & Ross 2016; Lerch 2017) eller mera direkt (Mulligan et al. 2016; Norris et al. 2008) genom att på olika sätt belysa dimensioner av makt vid beslutsfattande. Däremot görs det inte lika tydligt som i de av texterna som har ett mer *kritiskt förhållningsätt* till resiliens (Olofsson et al. 2016) och community (Titz et al. 2018). På sikt finns det därför en risk att osynliggörandet av dessa dimensioner i forskningen förstärker de maktstrukturer som finns när community-resiliens skapas. Samma tendenser går att identifiera i praktisk användning. I många fall fattas beslut rörande community genom mer traditionella metoder, så som möten med offentliga aktörer⁷, på dessa möten saknas ofta en viss typ av röster (Link et al. 2011). Om de röster som konsekvent saknas är en grupp som historiskt har förtyckts på olika sätt så förstärks de maktstrukturer som finns sedan tidigare (Mulligan et al. 2016; Wilson Brown 2018). De maktstrukturer som re-produceras kan exempelvis handla om markanvändning och Brown-Wilson (2018) anser att resiliens kopplat till markanvändning kan ses som ett verktyg för att ytterligare begränsa utsatta gruppers rättigheter till staden, eftersom utsatta grupper generellt är de som får stå tillbaka när beslut rörande markanvändning ska fattas. När detta görs så är utgångspunkten ofta de mer ekologiska dimensionerna av resiliens, vilket gör att dimensioner som makt, kultur och struktur bortses från, något som blir synligt och problematiskt när exempelvis staten har en annan syn på vad som ska skyddas i jämförelse med invånare (Edwards

⁶ NIMBY = Not in my back yard, vilket ofta syftar till att boende gärna vill ex. ta emot flyktingar så länge de inte bosätter sig i närheten av mitt boende.

⁷ Ibland kallas dessa enligt litteraturen för "community meetings" (se ex. Link et.al 2011) för att legitimera möten och att besluten är fattade "med communityt", dvs. att alla är överens.

2013). De maktstrukturer som re-produceras kan även handla om systemidentitet, vilket ibland inkluderas i resiliens begreppet (Walker et.al 2004 i Berkes och Ross 2016). Systemidentitet kan exempelvis vara synen på kärnfamilj, kvinnans roll samt inställning till invandring. Det vill säga faktorer som förändras över tid och därför måste communities som vill bygga resiliens kontinuerligt omvärdera sina entiteter. Som en direkt konsekvens missas ofta frågor som "resiliens för vad?" och "för vem?" (Olofsson et al. 2016) när communities ska bestämma av vilka entiteter som ska bevaras eller bibehållas (Lerch 2017).

Avslutningsvis så som beskrivs in början har båda begreppen blivit något av "buzz-word" som används i stor utsträckning i flera olika forskningsområden. Däremot görs det ofta antaganden om att resiliens (både när det är kopplat till community och inte) är *en positiv och önskad utkomst*, vilket inte alltid är fallet (Berkes & Ross 2013; 2016), något som kan antas hänga ihop med den övergripande synen på community och resiliens över lag. Att ständigt betona resiliens som en önskad utgång, i alla lägen, kan i värsta fall inte endast leda till en re-produktion av existerande maktförtryck, vilket diskuteras ovan, utan även peka ut individer som oansvariga och okunniga i relation till ansvar för sin egen säkerhet. Den positiva inställningen till resiliens ignorerar även ibland att *situationer som skapas resiliens vara oönskade*. När det gäller katastrofriskreducering är det kanske självklart att katastrofer och kriser är oönskade, men i studier som däremot studerar samhällen, grupper eller individer i marginaliserade områden kan det ibland glömmas bort att invånaren och samhällen kanske visserligen är mer resilienta och har strategier för att klara av exempelvis ökade havsnivåer, förändrat klimat eller ändra livssituationer. Men att denna förmåga har skapats på grund av exempelvis fattigdom, förtryck och/eller diskriminering över tid (jämför ex. i Wilson Brown 2018). Att grupper därför har en hög grad av resiliens behöver därför inte vara positivt i grunden.

Avslutade diskussion i relation till praktiskt användande

Den kanske största styrkan med att använda begreppet community-resiliens i forskning är att det går att använda till allt från att beskriva gräsrotsrörelser till större geopolitiska enheter, vilket inte är fel då resiliens i sig kan användas på olika analytiska nivåer (Norris et al. 2008). Däremot verkar, vilket visats ovan, bredden leda till en rad problem. Framför allt höjs kritiska röster när community och resiliens, så väl ihop som separat, används okritiskt och utan en ordentlig begreppsutredning (Norris et al. 2008; Titz et al. 2018). Men även om community-resiliens ibland används okritiskt (Olofsson et al. 2016) så kan de hjälpa till att sätta viktiga politiska och normativa frågor på agendan (Mulligan et al. 2016). En del, så som Titz, Cannon och Kruger (2018) ställer sig dock frågande till om community-begreppet överhuvudtaget är användbart inom krisrelaterat arbete, de anser snarare att det vore bättre att benämna grupper av individer för det som faktiskt är exempelvis alla boende i område X. Däremot fyller community-begreppet en viktig funktion då det i jämförelse med exempelvis grannskap (eng. neighbourhood) kan fungera på flera olika nivåer samtidigt (Mulligan et al. 2016) och att endast "plocka bort" begreppet skulle antagligen och mest troligen endast leda till att det ersattes av ett nytt begrepp med liknande innebörd (Delanty 2018). Lösningen, för både community och resiliens, verkar snarare ligga i att vara medveten om den kritik som ofta riktas mot begreppen när det används allt för okritiskt och att vara noggrann i sin beskrivning av det community som studeras samt att försöka förstå de olika dimensionerna, så som makt, kultur och struktur som påverkar resiliens. Detta för att inte förbi se de olika sociala positioner som individer i exempelvis ett avgränsat geografiskt område kan ha (Twiggy, 2009). Om man dessutom lyckas knyta analyser av resiliens till betydelsen av tid och plats innebär att man per definition betonar komplexitet och variation (Olofsson et al. 2016) vilket belyser skillnader snarare än förutsätter stabilitet och homogenitet.

Även om begreppet community många gånger kan leda till en inkludering och ett stärkande i kriser (exempelvis i vissa fall efter stormen Katrina i USA) så kan det även skapa exkludering och isolering (Titz et al. 2018).⁸ Om ständigt samma grupper målas ut som sårbara och svaga vid kriser, kan det

⁸ Se diskussionen ovan

leda till att de exkluderas som "key players of change" och inte i samma grad inkluderas i krishantering, något som i längden underminerar community-resiliens, vilket ska bygga på hela communities erfarenheter och kunskap för att bli så effektivt som möjligt. Användandet av begreppet community-resiliens verkar därför kräva att man går in i så väl intervjuer som analysarbete med ett kritiskt förhållningssätt där det kanske är lika viktigt vad som sägs och vem som inkluderas som vad som inte sägs och vem som exkluderas, framför allt om man vill analysera betydelsen av makt, kultur och struktur i relation till resiliens på lokal nivå. Dessutom blir ett kritiskt förhållningssätt relevant då community-begreppet är något som ständigt är i skapande och förändring (Mulligan et al. 2016) vilket i relation till resiliens gör det viktigt att fundera på vad vi ska vara resilienta mot och vad i ett community som ska bevaras (Miller 2017). För även om individerna i ett samhälle är resilienta behöver inte communityt vara det (Norris et al. 2008) och tvärt om.

Enligt Delanty (Delanty 2018) användes begreppet community på 1800-talet som ett ideal att sträva emot, där samhällen gick samman i en gemenskap i hopp och löfte om en bättre framtid. Där community skulle få oss att lämna osäkerheten och göra oss trygga (Mulligan et al. 2016). På så sätt har själva användningen av begreppet inte ändras, användningen av community och community-resiliens används fortfarande för att ge oss en känsla av tillhörighet, något som kanske reflekteras av vår inneboende rädsla för att bli exkluderade (Mulligan et al. 2016) eller vara sårbara. Exakt vad som ska inkluderas i resiliensbegreppet är dock komplext och någon konsensus lär inte uppnås inom en snar framtid (L. Comfort et al. 2010). Däremot används begreppet i en allt större utsträckning för att belysa vikten av individers eget ansvar (en form av governmentalitystyrning) med ett syfte att synliggöra olika individers perspektiv i relation till resiliens, även om detta inte alltid uppnås och den underliggande agendan med ansvarsförskjutning till individen och communities går att diskutera. Oavsett så verkar de flesta överens om att begreppet kommer bli en viktig del inom riskhantering på olika nivåer i framtiden för så väl samhällen som organisationer.

Referenser

- Alexander, D. E. (2013). Resilience and disaster risk reduction: an etymological journey. *Nat. Hazards Earth Syst. Sci.* doi:<https://doi.org/10.5194/nhess-13-2707-2013>
- Asplund, J. (1991). *Essä om Gemeinschaft och Gesellschaft*. Göteborg: Korpen.
- Berkes, F., & Ross, H. (2013). Community Resilience: Toward an Integrated Approach. *Society & Natural Resources*, 26(1), 5-20. doi:10.1080/08941920.2012.736605
- Berkes, F., & Ross, H. (2016). Panarchy and community resilience: Sustainability science and policy implications. *Environmental Science & Policy*, 61, 185-193. doi:<https://doi.org/10.1016/j.envsci.2016.04.004>
- Bhamra, R. S., Burnard, K., & Dani, S. S. (2016). Resilience: The concept, a literature review and future directions. In R. Bhamra (Ed.), *Organisational resilience: concepts, integration and practice* (pp. 3-31). Boca Raton: Taylor & Francis Group.
- Birkland, T. A. (2010). Federal disaster policy: Learning, priorities, and prospects for resilience. In L. K. Comfort, A. Boin, & C. C. Demchak (Eds.), *Designing resilience: preparing for extreme events* (pp. 106-129). Pittsburgh: Pittsburgh University Press.
- Boin, A., Comfort, L. K., & Demchak, C. C. (2010). The rise of resilience. In L. K. Comfort, A. Boin, & C. C. Demchak (Eds.), *Designing Resilience: preparing for extreme events* (pp. 1-13). Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
- Brown Wilsson, B. (2018). *Resilience for all: striving for equity through community-driven design*. Washington: Island Press.
- Comfort, L., Boin, A., & Demchak, C. (2010). Resilience revisited: An action agenda for managing extreme events. In L. Comfort, A. Boin, & C. Demchak (Eds.), *Designing resilience: Preparing for extreme events* (pp. 272-285). Pittsburgh: Pittsburgh University Press.
- Comfort, L. K., Oh, N., Ertan, G., & Scheinert, S. (2010). Designing adaptive systems for disaster mitigation and response: the role of structure. In L. K. Comfort, A. Boin, & C. C. Demchak (Eds.), *Designing resiliens: preparing for extreme events* (pp. 33-62). Pittsburgh: Pittsburgh University Press.
- de Bruijne, M., Boin, A., & Michel, v. E. (2010). Resilience: exploring the concept and its meanings. In L. K. Comfort, A. Boin, & C. C. Demchak (Eds.), *Designing resilience: preparing for extream events* (pp. 13-33). Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
- Delanty, G. (2018). *Community*. New York: Routledge.
- Edwards, F. L. (2013). All hazard, whole community: creating resilience. In N. Kapucu, C. V. Hawkins, & F. I. Rivera (Eds.), *Disaster resiliency: interdisciplinary perspectives* (pp. 21-48). New York: Routledge.
- Evans, B., & Reid, J. (2014). *Resilient life: The art of living dangerously*. Cambridge: Polity Press.
- Harris, L. M., Chu, E. K., & Ziervogel, G. (2018). Negotiated resilience. *Resilience*, 6(3), 196-214. doi:10.1080/21693293.2017.1353196
- Joseph, J. (2018). *Varieties of resilience: studies in governmentality*. Cambridge: Cambridge university press.
- Lerch, D. (2017). Six foundations for building community resilience. In D. Lerch (Ed.), *The community resilience reader, essential resources for an era of upheaval* (pp. 9-43). Washington: Island Press.
- Link, H., McNally, T., Sayre, A., Schmidt, R., & Swap, R. J. (2011). The Definition of Community: A Student Perspective. *Partnerships: A Journal of Service Learning & Civic Engagement.*, 2(2). doi:10.7253/partj.v0i0.440
- Linnell, M., Johansson, C., Olofsson, A., Wall, E., & Öhman, S. (2015). Enhancing public resilience : A community approach. *Planet@Risk*, 3(1), 33-44.

- Masterson Hicks, J., Peacock, W. G., Van Zandt, S. S., Grover, H., Fiels Schwarz, L., & Cooper, J. J. T. (2014). *Planning for community resilience: a handbook for reducing vulnerability to disaster*. Washington Island Press.
- Miller, A. (2017). Conclusion: where to start? In D. Lerch (Ed.), *The community resilience reader, essential resources for an era of upheaval* (pp. 309-317). Washington: Island Press.
- Mulligan, M., Steele, W., Rickards, L., & Fünfgeld, H. (2016). Keywords in planning: what do we mean by 'community resilience'? *International Planning Studies*, 21(4), 348-361. doi:10.1080/13563475.2016.1155974
- Norris, F. H., Stevens, S. P., Pfefferbaum, B., Wyche, K. F., & Pfefferbaum, R. L. (2008). Community resilience as a metaphor, theory, set of capacities, and strategy for disaster readiness. *Am J Community Psychol*, 41(1-2), 127-50. doi:10.1007/s10464-007-9156-6
- Olofsson, A., Gritli Nygren, K., & Öhman, S. (2016). Samhällets sårbarhet och resiliens: en kritisk begreppsgranskning ur ett intersektionellt perspektiv. In S. Baez Ullberg & P. Becker (Eds.), *Katastrofriskreduvering: perspektiv, praktik, potential* (pp. 61-81). Lund: Stundetlitteratur.
- Roberts, A. (2010). Building resilience: Marcodynamic constraints on governmental response to crises. In L. K. Comfort, A. Boin, & C. C. Demshak (Eds.), *Designing Resilience: preparing for extreme events* (pp. 84-106). Pittsburg: Pittsburg University Press.
- Robinson, L. W., & Berkes, F. (2011). Multi-level participation for building adaptive capacity: Formal agency-community interactions in northern Kenya. *Global Environmental Change*, 21(4), 1185-1194. doi:<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2011.07.012>
- Titz, A., Cannon, T., & Krüger, F. (2018). Uncovering 'Community': Challenging an Elusive Concept in Development and Disaster Related Work. *Societies*, 8(71). doi:10.3390/soc8030071
- Twiggy, J. (2009). *Characteristics of a disaster-resilient community. A guidance note.* . Retrieved from Benfield UCL: Hazard Research Centre and University College London.:
- Van Eeten, M., Boin, A., & De Bruijne, M. (2010). The price of resilience: Contrasting the theoretical ideal-type with organizational reality. In L. K. Comfort, A. Boin, & C. C. Demchak (Eds.), *Designing resilience: preparing for extreme events* (pp. 158-180). Pittsburg: University of Pittsburg Press.
- Wilson Brown, B. (2018). *Resilience for all, striving for equity through community-driven design*. Washington: Island Press.

Mid Sweden University 2019
ISBN 978-91-88947-09-3
www.miun.se/rcr